

SIMPOZIONUL ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL „BUCOVINA ȘI BASARABIA – ÎNTRE TRADIȚIONALISM ȘI MODERNITATE: ISTORIE REGIONALĂ, PERSPECTIVE NAȚIONALE ȘI MIZE GEOPOLITICE EUROPENE”

HARIETA MARECI-SABOL

Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, Institutul „Bucovina” al Academiei Române
E-mail: harieta@atlas.usv.ro

International Scientific Symposium “Bukovina and Bessarabia – Between Traditionalism and Modernity: Regional History, National Perspectives and European Geopolitical Stakes”

*(Abstract)**

The international symposium in Suceava in June 2025 brought together researchers from Romania, the Republic of Moldova, and Ukraine, marking 250 years since the annexation of Bukovina by the Habsburg Empire. The topics addressed focus on identity, political, and cultural processes in Bukovina and Bessarabia in the broader context of the relationship between traditionalism and modernity. The thematic sessions covered a wide range of subjects, from diplomatic relations and imperial discourse to the modernization of education, the role of monasteries, and demographic and social developments. The participants examined lesser-known facets of regional governance and the economy in addition to historical events and personalities. The event emphasized the importance of academic dialogue and the need for a critical rereading of the history of Bukovina and Bessarabia through a multidisciplinary and contextual lens.

Keywords: historical tradition, historiography, challenges, debates, oppinions.

(Rezumat)

Simpozionul internațional de la Suceava, din iunie 2025, a reunit cercetători din România, Republica Moldova și Ucraina, pentru a marca 250 de ani de la anexarea Bucovinei de către Imperiul Habsburgic. Subiectele abordate s-au concentrat pe identitate, procese politice și culturale din Bucovina și Basarabia în contextul mai larg al relației dintre tradiționalism și modernitate. Sesiunile tematice au acoperit o gamă largă de subiecte, de la relații diplomatice și discurs imperial până la modernizarea educației, rolul mănăstirilor și evoluțiile demografice și sociale. Participanții au examinat aspecte mai puțin cunoscute ale guvernării regionale și ale economiei, dar și

* Traducere: Harieta Mareci-Sabol.

evenimente și personalități istorice. Manifestarea științifică a subliniat importanța dialogului academic și necesitatea unei recitiri critice a istoriei Bucovinei și Basarabiei printr-o perspectivă multidisiplinară și contextuală.

Cuvinte cheie: tradiție istorică, istoriografie, provocări, dezbateri, opinii.

Desfășurat la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, în perioada 4–7 iunie 2025, Simpozionul Științific Internațional „Bucovina și Basarabia – între tradiționalism și modernitate: istorie regională, perspective naționale și mize geopolitice europene” a fost prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la anexarea Bucovinei de către Imperiul Habsburgic. Specialiști din centre universitare și institute de cercetare din România, Republica Moldova și Ucraina s-au reunit sub semnul reflecției istorice și al dialogului academic, propunând o analiză multifacetată a celor două provincii istorice, esențiale pentru înțelegerea proceselor identitare, geopolitice și culturale din Europa Centrală și de Sud-Est.

Secțiunile simpozionului au permis dezbateri pe teme majore precum politica anexărilor, discursul identitar în context imperial, modernizarea instituțională și educațională, conservarea patrimoniului spiritual și cultural în timp de înstrăinare. De altfel, reconsiderarea unor momente, personalități și structuri ce au modelat destinele Bucovinei și Basarabiei face parte dintr-un efort comun de restituire metodologică responsabilă și înțelegere istorică fidelă.

La deschiderea lucrărilor în plen, într-un discurs referitor la „sensul” și „interpretările” anexării Bucovinei, profesorul Ștefan Purici, prorectorul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, a subliniat complexitatea procesului de transfer teritorial și implicațiile culturale, demografice și simbolice ale acestei mutații geopolitice. Comunicarea susținută de reputatul cercetător Mihai-Ștefan Ceaușu (Institutul „A.D. Xenopol”, Iași) a creionat, în mod elocvent, profilul sistemului educațional în Bucovina iosefinistă, reliefând eforturile sincronizării provinciei cu idealul iluminist. La rândul său, rectorul Universității de Stat din Moldova, istoricul Igor Șarov a completat tabloul introductiv printr-o interogare a percepției Basarabiei în publicistica rusă post-anexare, urmărind totodată particularitățile retoricii imperiale și dinamica identitară a regiunii.

Secțiunile tematice au continuat în după-amiaza zilei de joi, 5 iunie 2025, desfășurându-se în paralel. În cadrul panelului „Istorie, politică și relații internaționale”, prezentările au relevat intensitatea relațiilor diplomatice și interferențele imperiale în spațiul est-carpatic. Intervențiile universitarilor Ion Cheptene (privind relațiile moldo-polone în epoca lui Petru Șchiopul) și Igor Bercu (despre *re'âyâ-ua* Hotinului) au surprins subtilitățile unei „geografii politice a negocierii”. Interesantă a fost și sugestia cercetătoarei Hanna Skoreiko (Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych” din Cernăuți) de a interpreta „frontiera bucovineano-basarabeiană” ca un teritoriu expus la presiuni militare și intimidări diplomatice, în contextul războaielor de la sfârșitul secolului XVIII - începutul secolului XIX. Următoarele contribuții au vizat secolul al XIX-lea, Ion Eremia (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) rememorând momentele-cheie ale unui deceniu decisiv pentru statutul Țării Moldovei/Basarabiei, istoricul definind anii 1806–1816 drept o perioadă de tranziție, în care destinul unei provincii se reconfigura sub presiunea

intereselor imperiale. În timp ce Sergiu Boțolin (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) a ilustrat avatarurile limbajului ca instrument al dominației, într-un expozeu despre narativele anexării provinciilor occidentale în Imperiul Rus în prima jumătate a secolului al XIX-lea, Eugen-Tudor Sclifos (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) a adus în prim-plan modul în care Marile Puteri s-au poziționat față de chestiunea Basarabiei în timpul Congresului de la Paris, din 1856.

Tot joi, în panelul dedicat culturii, economiei și societății, au fost evocate Mănăstirile Dragomirna (Maria Magdalena Gherghina), Sucevița (Mihaela Cozmei) și Putna (Dosoftei Dijmărescu, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților), deopotrivă spații de spiritualitate și repere de reziliență și afirmare națională. După ce universitarii din Chișinău Emil Dragnev, Andrei Corobcean și Alexandru Bejenaru au semnalat elemente mai puțin cunoscute din domeniul artei, geografiei și memoriei vizuale, istoricul Constantin Ungureanu (Muzeul Național al Bucovinei, Suceava) a încheiat sesiunea cu o radiografie socio-demografică a Bucovinei și Basarabiei „la început de stăpâniri străine”.

Lucrările din secțiunile planificate vineri, 6 iunie 2025, s-au distins prin aceeași densitate analitică și diversitate a temelor – de la ideologia de partid (Vlad Gafița, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava) la „cazuri” mai puțin cunoscute ale diplomației secolului al XX-lea (Gheorghe Cojocaru, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) și la reflecții asupra unor figuri precum Aurel Onciul (Petruța Mirela Pintescu, Școala Gimnazială „Dimitrie Păcurariu” Șcheia, Suceava), Ion Zelea Codreanu (Radu Florian Bruja, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava) sau Pantelimon Halippa, efigia acestuia din urmă fiind conturată, cu echilibru și profunzime, de profesorul și istoricul sucevean Gheorghe Onișoru, în comunicarea intitulată „Plata și răsplata istoriei”. Alte anchete au tratat situația administrativă a Bucovinei în perioada 1918-1926 (Ihor Piddubnyi, Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych” din Cernăuți), rapoartele Cabinetului de administrare a Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei, edificatoare în descrierea realităților bucovinene din anul 1942 (Ion Gumenăi, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) și structura geografică a comerțului exterior în Republica Moldova (Marcel Revencu, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău). Geopolitica a fost laitmotivul analizelor propuse de profesorii Sergiu Palihovici (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) și Florin Pintescu (Decanul Facultății de Istorie, Geografie și Științe Sociale din Suceava), primul evaluând „mizele strategice la marginea Eurasiei” în cheia unui realism temperat, iar ultimul chestionând rolul României și Republicii Moldova ca „state de frontieră europeană”.

Cele două sesiuni de lucru ale panelului „Cultură, economie și societate” au dovedit buna inspirație a organizatorilor de a pune în discuție totalitatea laturilor pe care le implică un studiu al istoriei (sau istoriilor) Bucovinei și Basarabiei. Dialogul dintre ele a putut fi astfel urmărit sub raport economic, social și cultural, cu alte implicații decurgând de aici la nivelul opiniei publice și al mentalităților. Expunerea profesorului Oleksandr Dobrzhansky (Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych” din Cernăuți) a constatat într-o retrospectivă asupra Camerei de Comerț

și Industrie a Bucovinei, iar prezentările cercetătorilor Aurel Prepeliuc (Muzeul Național al Bucovinei din Suceava) și Ovidiu Bătă (Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți) au reconstituit evoluția unor centre și ramuri industriale. Trecând în registrul istoriei Basarabiei, Andrei Emilciuc (Universitatea de Stat din Moldova) a explorat natura reformelor fiscale din anii 1860 și contradicțiile generate de imperativele modernizării într-un mediu restrictiv, controlat de administrația imperială rusă. Textele semnate de universitarii Mihai Iacobescu (Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava) și Igor Cașu (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău) au îmbrăcat forma unor pledoarii pentru reevaluarea obiectivă a trecutului și cultivarea memoriei istorice. În aceeași cheie a valorizării critice a trecutului – mai ales când aceasta privește un teritoriu al tranziției și interacțiunii ideologice și culturale – trebuie înțeleasă evocarea împăratului Franz Joseph, istoricul Marian Olaru (Directorul Institutului Național „Bucovina” din Rădăuți) înfățișându-l nu doar ca pe un suveran, ci și ca pe un simbol al ordinii instaurate „la frontariile răsăritene ale imperiului austriac”. Materialele subsumate istoriei socio-culturale au examinat reformarea Bisericii Ortodoxe din Bucovina în vremea stăpânirii austriece (Tatiana Matei, Colegiul Național de Informatică „Spiru Haret” din Suceava), la valorificarea condicilor cronice ca surse documentare pentru cercetarea istoriei locale (Rodica Jugrin, Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți), la normativele sanitare aplicate în sistemul școlar din Bucovina anilor 1890–1914 (Harieta Sabol, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava) și la specificul presei scrise din Chișinăul interbelic (Ion Valer Xenofontov, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău). Și cum formele de expresie în plan istoriografic sunt numeroase și nuanțate, se cuvin amintite comunicările despre la tradiția academică a discursurilor inaugurale ale rectorilor Universității cernăuțene din secolul al XIX-lea (Carol-Alexandru Mohr, Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți) și la inițiative instituționale de culegere a folclorului în Bucovina (Elena Pascaniuc, Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți). Cu același interes au fost audiate – datorită invitației de a recupera memoria culturală și a înțelege aspirațiile elitei intelectuale bucovinene – intervențiile referitoare la personalități precum episcopul Isaia Baloșescu (Vasile M. Demciuc, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava), Ion G. Sbiera (Elena Pintilei, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera” Suceava), I. Julius Jüthner (Alis Niculică, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” Suceava), Emil Kałużniacki și Eugen Kozak (Ștefănița-Mihaela Ungureanu, Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți).

Sesiunea concluzivă și bilanțul științific al simpozionului au fost urmate de o aplicație practică (pe traseul Suceava – Voroneț – Vama) care a permis continuarea discuțiilor și schimbul de idei și opinii. Fără îndoială, manifestarea găzduită de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava a probat, încă o dată, complexitatea relației dintre tradiționalism și modernitate în Bucovina și Basarabia, necesitatea dialogului și a reconectării critice la multiplele straturi ale istoriei regionale.